د تلو لاره:

په افغانستان کې د ښځو پر علیه د تاوتریخوالی د منع قانون

د تطبیق په هکله اپډیت راپور

© UNAMA/Freshte Kohistani

د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو مرستندویه پلاوی

د بشري حقونو لپاره دملګرو ملتونو عالي کمیشنری

کابل ، افغانستان ، ۲۰۱۳ دسمبر

لنډیز

زه د ۱۵ کلونو په عمر په جبری ډول زما د د ورور واده په بدل کی چی زما د میړه له خور سره واده کوله ، واده شوم. د لمړی ورځی څخه زما میړه راته روښانه کړه چه دغه واده د هغه د خوښی خلاف دی او په دوامداره توګه زما په وړاندی د وهلو او بدرفتاری په ګډون له تاوتریخوالی څخه کار واخیست. د ۲۰۱۰ په کال کې زما میړه دوهم واده وکړ او زه ئی مجبوره کړم چی کور پریږدم ، مګر زما کورنۍ زه بیرته د میړه کورته په تللو مجبوره کړم. د ۲۰۱۱ په کال کې ، وروسته له زیاتو وهلو ، زما میړه او لیور زه ئی خپل پلار کورته بوتلم او پلارته می وویل چه ما نشي ساتلی. ما د افغانستان بشری حقوقونو خپلواک کمیسیون ته عرض وکړ ؛ د افغانستان بشری حقوقونو خپلواک کمیسیون زه ئی د امن کورته واستولم او یو مدافع وکیل ئی راته وګمارلو. زما قضیه د منځګړیتوب له لاری حل شوه. زما میړه پولیسوته لیکلي توګه ضمانت ورکړ چی نور به د تاوتریخوالی څخه ډه ډه کوی او زه بیرته د خپل میړه سره ولاړم. یوه میاشت کې دننه هغه بیا ځلی زما په وهلو پیل وکړ. هر کله چی ګاونډیانو زما د ژغورنی لپاره مداخله کول زما میړه د دی هڅه کاوه چی ما ووژنی. زه مجبوره وم چه بیا خپل کور پریږدم. زما قضیه دری ځله د محلی شورا ، مشرانو ، جرګه او دښځو چارو ریاست لخوا په منځګړیتوب حل شوی. زما کورنۍ نه غواړی چه قانوني چلند وکړم ځکه چه دا د پښتونوالی له اړخه شرم دی او همدارنګه بیا به زما ورور هم مجبور اوسی چه خپله ښځه طلاقه کړي. ما ډیر ستونزي ګاللي دي او زه عدالت غواړم. زه د بل هیڅ شي پروا نلرم.[1]

ن.ا.ک ، ۲۴کلنه ، ننګرهار ولایت ، نومبر۲۰۱۳

دا راپور[2] د ۲۰۱۲ م کال د اکتوبر څخه تر د ۲۰۱۳ م کال تر سپتمبر میاشت پوری د افغانستان قضاء او د قانون پلی کوونکو ادارو لخوا د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع قانون د تطبیق څرنګوالی ارزیابی کوي. دا راپور د یوناما د ۲۰۱۲ م کال د دسمبر میاشتې راپور''لا هم په مخکې اوږده پرته لا: په افغانستان کې دښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع د قانون تطبیق'' او په افغانستان کی د ښځو او انجونو پر وړاندی د تاوتریخوالی په هلکه د نورور مخکنی راپورونو موندنې اپډیټ کوي.[3] دغه راپور د افغانستان د ۳۴ ولایتونو څخه د ۱۸ ولایاتو د معلوماتو پر بنسټ او د هغه نمونې په ډول قضیو پربنسټ جوړ شوي چه د افغان ملی پولیسو ، څارنوالی او ابتدائیه محاکمو کې د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع د قانون پربنسټ ثبت شوي دي.

د افغانستان حکومت په ۲۰۰۹ م کال کې د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع د قانون په تصویب سره خپلې هغه ژمنې ته موثره قانونی بڼه ورکړه چه اساسی قانون کې یی د جنسی برابری په هکله درلوده.[4] د افغانستان په تاریخ کې د لمړی ځل له پاره دښځو پر وړاندی تاوتریخوالی

[1] د (ن.ی.ک) سره د یوناما مرکه ، ۱۹ نومبر ۲۰۱۳کال ، ننګرهار ولایت.

[2] ددغه راپور ټولی منابع د یوناما/ یو ان او ایچ سی ایچ ار —راپور منابع پتوګه کارول کیږی.

[3] وګوری د یونما د ۲۰۱۲ م کال دسمبر میاشتې راپور'' په مخکې اوږده پرته لا: په افغانستان کې دښځي پرعلیه دتاوتریخوالي دمنع دقانون تطبیق'' په http://unama.unmissions.org/LinkClick.aspx?fileticket=Qy9mDiEa5Rw%3D&ta; *see also A Long Way to Go: Implementation of the Elimination of Violence against Women Law in Afghanistan*, United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)/United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), November 2011, available at http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/human%20rights/November%2023_UNAMA-OHCHR-Joint-Report-on Implementation-of-EVAW-law ENG.pdf; *Harmful Traditional Practices and Implementation of the Law on Elimination of Violence against Women in Afghanistan*, United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)/ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), December 2010, available at http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/Publication/Harmful%20Traditional%20Practices_English.pdf; *Silence is Violence - End Violence against Women in Afghanistan*, United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)/ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), July 2009, available at http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/human%20rights/vaw-english.pdf.

[4] دافغانستان اسلامی جمهوریت د۲۰۰۹ کال اګست ۱ نیټه ، دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون وګورئ ، دیاد قانون (۵) ماده دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی ۲۲ جرمی اعمال ټاکلي چه هغه عبارت دي له: جنسی تیری ، فحشأ ته مجبورول ، دمجنی علیها دهویت ضبطور او ثبتول او دهغه خپرول په داسې توګه چې دهغې شخصیت ته زیان ورسوي ، اور ورته کول یا دکیمیاوي ، زهری او یا نورو زیان رسوونکو موادو استعمال لول ، ځان سوځولو یا ځان وژنې او یا دزهري موادو یا نورو زیان رسوونکو موادو استعمالولو ته مجبورول ، مجروحول یا معلولول ، وهل او ټکول ، دواده په منظور یا بهانه پیرل او پلورل ، په بدو کې ورکول ، اجباري نکاح ، دواده له حق او یا دروج د غوره کولو له حق څخه منع ، دقانوني سن له بشپړیدو دمخه نکاح ، ښکنځلې ، تحقیر او تخویف ، ځورول(ازارول او اذیت) ، اجباری یوازې پرېښودل(انزوا) ، دمخدرو موادو اعتیاد ته دښځې مجبورول ، په ارث کې له تصرف څخه منع کول ، په شخصی مالونو کې له تصرف څخه منع کول ، دښوونې او تحصیل ، کار او روغتیایی خدمتونو به دلاس رسۍ له حق څخه منع کول ، اجباری کار ، دمدني قانون په (۸۶) ماده کې د درج شوي حکم له په پام کې نیولو پرته ، له یوې څخه له زیاتو ښځو سره واده کول ، دقرابت نفي کول. (۲)ماده ، دیاد قانون موخې بیانوی چه عبارت دي له: دښځې دشرعی او قانوني حقوقو تأمینول او دانسانی کرامت ساتل ، دکورنۍ دسلامت ساتل او د ښځې پرعلیه دتاوتریخوالي مسبب داسلام دسپیځلي دین دحکمونو مغایردود ، دستور او عادتونو پر علیه مبارزه ، دتاو تریخوالی مجنی علیها (زیانمنه شوې ښځې) یا تاوتریخوالي ته دمخامخې ملاتړ ، دښځې پرعلیه له تاوتریخوالی څخه مخنیوی ، دښځې پرعلیه دتاوتړیخوالی په هکله دعامه پوهاوی او زده کړې تأمینول ، دښځې پرعلیه دتاوتریخوالي دجرم دمرتکب عدلی تعقیبول. دیادونې وړده چه دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون پولیس مکلف کوي چې دښځې پرعلیه دتاوتریخوالی قضیه ثبت کړی ، دقانون پراساس رسیدګې وکړي او دقضیه اړوند اجراآتو څخه دښځو چارو وزارت ته معلو مات

او بد عنعناتو په شمول کم عمر کې ودونه ، واده ته مجبور کول یا منع کول ، ځان سوزونې ته مجبورکول او ۱۹ نور د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالی اعمال په شمول د جنسي تیری او وهلو قانوني توګه جرمي اعمال و پیژندل شول.[۵] دغه قانون د پورته ذکر شوو جرمي اعمالو مرتکبینوله پاره مجازات وټاکل.[۶] د افغانستان حکومت د هغه نړیوالو بشري حقونو قراردادونو پربنسټ چه غړیتوب یې لري ،[۷] مکلفیت لري چه په افغانستان کې د قانون پروړاندې ښځو برابري او د یوشاندې قانوني مصؤنیت تضمین کړي.[۸]

یوناما ، د افغانستان حکومت او نړیوالو همکارانو لخوا د ۲۰۱۳-۱۴ م کلونو له پاره د توکیو کنفرانس کې د ښځو پر علیه د تاوتریخوالی د منع د قانون د تطبیق دوری د ارزونې ملاتړ کوی.[۹] دغه قانوني امر د افغانستان د ټولنې په هر برخه کې د ښځو پر علیه د تاوتریخوالی مخنیوی او د ښځو حقونو سره همکاری کوی. ناوړه دودونه او د ښځو او انجونو پرعلیه تاوتریخوالی د اوږد مهال له پاره په ټولنیز ژوند کې د هغوی د ګډون مخنوی کړی او په پریکړو کې ، سیاسی او سولې مذاکراتو کې د هغوی د غږ نه اوریدو سبب ګرځیدلی. د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع د قانون په تطبیق کې پرمختګ د ښځو بشري حقونو پیژندلو کې مرسته کوی او همدارنګه ښځو ته توانائی ورکوی چه د خپل هیواد په سیاسی ، اقتصادی او ټولنیز پرمختګ کې مهم قانوی رول ترسره کړی.

دغه راپور د تیرو ۱۲ میاشتو په موده کې د کابل او هرات ولایتونو سربیره د افغانستان په ۱۶ ولایتونو کې د قضاء او قانون پلی کوونکو اداراتو لخوا د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع د قانون د تطبیق په برخه کې پرمختګونو او تشې په ګوته کوي[۱۰]. د ۱۶ ولایتونو څخه د یوناما له خوا د ترلاسه شویو قضیو دغه نمونې دا ښکاره کوی چه یادو ولایتونو کې د پولیسو او څارنوالانو لخوا د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی ۶۵۰ قضیې ثبتې شویې دی چی له دی جملې څخه د څارنوالانو له خوا یواځې ۱۰۹ قضیی (۱۷٪) او ۶ د محاکمو لخوا ۶۰ قضیی د ښځو پرعلیه

وکړي ، دښځې پرضد دتاوتریخوالی قضیه مجنی علیها څخه ملاتړ ، دفردی حقوقو او آزادی ساتل ، دجرمونو کشف او تحقیق او پرعلیه ئی مباره دپولیس دندي په توګه زیات حمایت کړي. یاد قانون دافغانستان دولت مکلف کوی چې دقربانی څخه حمایوی او حفاظتی اعمال ترسره کړي. دغه قانون ،(۷) وزارتونوته ځانګړی مکلفیتونه ټاکلي او دښځوپرعلیه دتاوتریخوالی منع عالی کمیسیون رامنځته کیدل تصریح کړي. یاد کمیسیون ټولو ۳۴ ولایتونو والیانو ته دمکتوب استول چه دولایت په کچه هم داشاند کمیسیونونه چه دمرکزی کمیسیون ته تابع اوسی ، رامنځته کړي. دپولیس قانون (۵) او (۲۶) مادې وګورئ ، دجزائی اجراآتو مؤقت قانون (۲۹) ماده (۲) بند او دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قانون (۷) ماده او (۱۳) ماده وګورئ.

[۵] دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی اقانون (۵) ماده (۴) فوټ نوټ وګورئ

[۶] همغه ، دریم فصل. د ښځور پرعلیه دتاوتریخوالی قانون ۱۷ ماده ځانګړی جرایم لکه جنسی تیرې جزا د جزا قانون ته راجع کوي. دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قضایاو ته درسیدګې په هکله ددولت ټول کارونه په شمول د: ۲۰۱۰م کالی کې دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع عالی کمیسیون او دهغه تابع کمیسیونونو رامنځته کول ، د ۲۰۱۰ م کال کې داختصاصی څارنوالیو رامنځته کول ، ۲۰۱۱ م کال کې دښځو حمایوی مرکزونو مقرره ، دحقوقی مرستو مقرره ، د فسار له منځه وړلو کې دجمهوری ریاست ۴۵ ګڼه فرمان ، دملی پولیسو تشکیل کې دفامیلی شخړو دحل واحد رامنځته کول او یوشمیر زیاتو وزارتونوکې د جندر او حقوق بشر اداري رامنځته کول. د۲۰۱۳م کال اپریل میاشت کې کورنیو چارو وزارت ' دافغانستان ملی پولیسو له پاره ۱۰ کلن لید لوری ۱۳۹۲-۱۴۰۲ ' خپور کړ. ددغه برنامې دموخو څخه یوهم راتلونکو لسو کلونو کې دافغان ملي پولیسو کې دښځینه پولیسو دښځینه پولیسو کچه ۱۰٪ سلنه ته زیاتول. دوهمه موخه دیاد لیدلوری ، دکورنیو چارو وزارت ښځینه کارمندانو دزوروني مخنیوی. دافغانستان اسلامی جمهوریت دملی پولیسو لید لوری په دغه ادرس لیدلي شئ:http://moi.gov.af/fa/page/5718/5729

[۷] دافغانستان دولت لاندنیو نړیوالو معاهدو یوځای شوی: دنژادی تبعیض ټولو ډولونو له منځه وړلو کنوانسیون ، دښځو پروړاندی د هرډول تبعیض له منځه وړلو کنوانسیون ، دشکنجې ، غیر انسانی او ظالمانه جزا ګانو منع کنوانسیون او د سیاسی او مدنی حقوقو نړیوال میثاق.

[8] وګوری *See* CEDAW Committee General Recommendation No. 19, 11th Session, 1992, available at http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm; *see also* CEDAW Committee General Recommendation No. 30, UN Doc. CEDAW/C/GC/30, 18 October 2013, available at http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CEDAW/GComments/CEDAW.C.CG.30.pdf; UN General Assembly Declaration on Violence against Women, 1993, UN Doc. A/RES/48/104. Article 4(C) notes that States shall: "exercise due diligence to prevent, investigate and, in accordance with national legislation, punish acts of violence against women, whether those acts are perpetrated by the State or by private persons."

[9] دافغانستان او جاپان استازو لخوا دملګرو ملتونو سرمنشی ته د ۲۰۱۲ کال جولای ۹ نیټه مکتوب چې د توکیو دوه اړخیز حساب ورکولو چهار چوب په هلکه لیکل شوی و دوهمه ګڼه ضمیمه کې وګورئ او لاندني لیک باندی هم لیدلی شي:

http://www.peacewomen.org/assets/file/SecurityCouncilMonitor/Reports/Afghanistan/unama_s2012_532.pdf.

[۱۰] هغه شپاړس ولایتونه چه د پولیس ، څارنوالی او محاکمو څخه ئی ددغه اوسنی راپور له پاره او هم د۲۰۱۲ کال راپور له پاره دجزیاتو سره آمار ترلاسه شوي عبارت دي له: بامیان ، دایکندی ، پروان ، کاپیسا ، ننګرهار ، کنړ ، لغمان ، جوزجان ، سمنګان ، بدخشان ، خوست ، بکتیا ، بکتیکا ، فراه ، بادغیس او غور. د اړونده دولتی اداراتو څخه په منظمه توګه د معلوماتو جمع آوری سیستم نشتو له کبله او ځینو ولایتونو ته دامنیتی ستونزو له کبله لاس رسی ناشؤنی وو ، نو له همدی کبله د ۳۴ ولایتونو څخه یواځی د دیادو ۱۶ ولایتونو معلوماتو پر بنسټ دا راپور جور شوی. دیاد ۱۶ ولایتونو څخه ، چه ددغه لاپور او تیبر کال (۲۰۱۲) راپور له پاره ، دیوناما لخوا جمع شوی آمارو څخه کابل او هرات حذف شوي ؛ ځکه چې دغه دوه ولایتونو کې دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قانون په پراخه کچه تطبیق شوي او دنورو ولایتونوڅخه یو متفاوت روند بیانوي. هرات او کابل په جدا توګه په ۲۲ مخ کې مطالعې لاندی نیول شوي. هغه ۱۶ ولایتونه چه د امنیتی ستونزو یا یو منظم معلوماتو جمع کولو نشوتو له کبله او یاهم دواده عواملو له کبله یوناما ونشو کړای معلومات جمع کړي عبارت دي له: بلخ ، بغلان ، فاریاب ، غزنی ، هلمند ، کندها ، کندز ، لوګر ، میدان وردګ ، نیمروز ، نورستان ، بنجشیر ، سری پل ، تخار ، اروزګان او زابل.

د تاوتريخوالي د منع د قانون پربنسټ فيصله شوې[١١]. د يوناما په تير ځل راپور کی (د ٢٠١١ د اکتوبر څخه د ٢٠١٢ کال تر سپټمبر پوری) په همدغه يادو ١۶ ولايتونو کې د ښځو پرعليه د تاوتريخوالی ۴٧٠ قضيې ثبت شوې وې، د هغه جملې څخه څارنوالانو يواځی په ٧٢ قضيو (١۵٪) کی د ښځو پرعليه د تاوتريخوالی د منع قانون کارولی او يوازی د ۵٢ قضيو په پريکړو کی محکمی ياد شوی قانون کاولی وو. د يوناما د تيری دوری د موندنو په شان په اوسنۍ دوره کی هم د ثبتو شويو قضيو په منځ د د ښځو پر وړاندی د تاوتريخوالی له ډولونو څخه وهلو او ټپی کولو جرم له ټولو نه زيات رايج وو.

دغه راپور موندلی چه که څه هم يادو ١۶ ولايتونو کې د ښځو پرعليه د تاوتريخوالی د قضيو په ثبت کې ٢٨٪ زياتوالی راغلی او څارنوالانو او محاکمو هم په زياتو قضيو کې د ښځو پرعليه د تاوتريخوالی د منع قانون پلی کړې، مگر تير يوکال موده کې د ښځو پرعليه د تاوتريخوالی قانون پر بنسټ قضياياو ته رسيدگۍ سلنه ډير لږ زياتوالی ښکاره کوی (په ٢٠١٢ کال کې ټول ۴٧٠ قضيې راجستر شوی وي چه ١۵٪ يی د ښځو پرعليه د تاوتريخوالی د منع د قانون پربنسټ حل شوی وی پداسی حال کې چه د ٢٠١٣ په کال کې د ۶۵٠ راجسترشويو قضيو به جملی څخه يواځی ١٧٪ يی د ياد قانون پربنسټ حل شوي دي).

د دغه يوکال څخه بل کال پوری موندنو پربنسټ، يوناما موندلی چه د پوليسو او څارنوالانو لخوا د ښځو پرعليه د تاوتريخوالی قضيو په ثبتولو کی زياتولی د يادو قضيو ته د څارنوالانو او محاکمو لخوا د ښځوپرعليه د تاوتريخوالی د منع د قانون پربنسټ رسيدگي سره سمون نلری. دا ښکاره کوی چه څاروالان او محاکم لازمه منابع نه درلودی چی د قضييو راجستر کولو ته ادامه ورکړی او په نتيجه کې د قضا څخه بهر د منځګړتوب له لاری حل کړی او يا هم څارنوالانو په عمدی توګه داسی پريکړه کړی چې د يری قضيی د منځګړيتوب له لاری حل شی نسبت دی چه عدلی تعقيب لپاره محاکمو ته واستول شي.

يوناما مشخص کړی، پداسی حال کې چی د ښځو پرعليه د تاوتريخوالی قانون پراساس دا يو ښکاره بدلون دی مگر پايله به ئی د افغان ښځو له پاره ترهغه ډيره ګټوره نه اوسی ترڅو چی د ښځو پرعليه د تاوتريخوالی قضيی د پوليسو لخوا ثبت له وخته نيولی بيا تر څارنوالی او محاکمو لخوا دپريکړه کيدو تر مهاله په پراخه پيمانه اړوند معلومات راټول، مقايسه او تحليل نشی.

په دی موده کی په ١۶ ولايتونو کی د افغان حکومتی چارواکو لخوا د ښځو پرعليه تاوتريخوالی د منع د قانون پربنسټ د ۶۵٠ راجستر شوو قضيو کې ٢٨ ٪ زياديښت يو مثبت ګام دی مگر دغه زياديښت بايد د ښځو چارو د رياستونو د ثبت شويو قضيو پام کې ونيولو سره چی د دغه ١۶ ولايتونو له جملی څخه له ١۵ ولايتونو څخه ١٠١٩ قضيی ثبتی کړی دی وارزول شی[١٢]؛ د ښځو چارو رياست د ښځو پر وړاندی د تاوتريخوالی ١٠١٩ قضيی ثبتی کړی په داسی حال کی چی پوليسو او څارنوالی په ګډه ۶۵٠ قضيی ثبتی کړی دی.[١٣] دغه تشه دا ښکاره کوی چی د افغانی ښځې (او دهغوی کورنۍ) لاهم زړه نه ښه کوی چه خپل شکايت پوليس او څارنوالی ته وړاندی کړي.[١۴]

[١١] (۴) شميره فوت نوټ، دښځوپرعليه دتاوتريخوالی منع قانون ٢٣ ماده وګورئ.

[١٢] دافغانستان ټول ٣۴ ولايتونه دښځو چارو رياست لري. دښځو چارو رياستونه، دښځوچارو وزارت ته راپور ورکوونکي دي. دښځو پرعليه دتاوتريخوالی منع قانون پربنسټ د ښځو چارو رياتونه لمړنۍ مرجع ده هغه ښځو له پاره چه غواړی په وړاندی ئی ترسره شوی تاوتړريخوالی راپور ورکړی.

[١٣] د١۶ ولايتونو څخه د١۵ ولايتونو معلوما چه دغه راپور له پاره جمع شوي، د دغه راپور مودی پور محدود ده. يوناما ته دا معلومه نشوه چه دياد ١۵ ولايتونو دښځو چارو رياست لخوا وړاندی شوی معلومات، آيا دهغه معلوماتو سره يوشان دي چې د پوليس او څارنوالی لخوا وړاندی شوی يا متفاوت دي.

[١۴] دافغانستان قوانينو پر اساس، دقانون تنفيذ کوونکو اداراتو ته دفاميلی قضاياوو خبر ورکول د متضرر صلاحيت دی. دافغانستان دبشری حقوقو خپلواک کميسيون او د ښځو چارو رياست، يواځی دمتضرر شخص په رضايت سره کولای شی چه فاميلی قضيه پوليس او څارنوالی ته واستوی. پورتنی (۴)فوت نوت ٣٩ ماده داسی راحکم کوی: ددغه قانون ٢٢ مادی څخه تر ٣٩ مادی دجرايمو اړوند قضاياو ته رسيدګی او عدلی تعقيب د مجنی عليها يا دهغه/هغې وکيل پواسطه صورت مومی، هغه موارد چې شکايت کوونکې ښځې نشی کولای دخپل شکايت څخه منصرف شی، دښځو پرعليه دتاوتريخوالی منع قانون دريم فصل ١٧- ٢١ مادو کې بيان شوي چې عبارت دلي له: جنسی تيری، فحشأته مجبورول، دمجنی عليها دهويت ضبطول او ثبتول او دهغه خپرول په داسی توګه چې دهغې شخصيت ته زيان ورسوي، اور ورته کول يا دکيمياوی، زهری او يا نورو زيان رسوونکو موادو استعمالول، ځان سوځولو يا ځان وژنې او يا دزهری موادو يا نورو زيان رسوونکو موادو استعمالولو ته مجبورول.

بله ملاحظه دا ده چی د ښځو پر وړاندی د تاوتریخوالی د ۱۶۶۹ (۱۰۱۹+۶۵۰) قضیو په مقایسی سره چی په یاد شوی ولایتونو کی د ښځو چاورو د ریاستونو ، پولیسو او څارنوالانو له خوا ثبتی شوی دی ، یوناما دا په ګوته کړی چی یوازی ۱۰۹ قضیی (۷٪) د قضایی مراجعو له لاری د ښځو پر علیه د تاوتریخوالی د منع د قانون پر بنسټ فیصله شوی دی. دغه رقم دا ښیی چی د اوسنی دوری په بهیر کی په دغو ۱۶ ولایتونو کی د ښځو پر وړاندی د تاوتریخوالی د مرتکبینو په عدلی تعقیب او محاکمه کی په مجموعی ډول د دی قانون د کارولو کچه لا هم ټیټه پاتی ده.

د نورو ولایتونو په مقایسی سره ، یوناما په هرات ولایت کې د ښځو پروړاندی د تاوتریخوالی راپور شوی ډیری قضیی او دښځو پرعلیه تاوتریخوالی د منع د قانون پربنسټ حل شوی قضیی لیدلی. که څه هم چی د دی راپور په موده کی یوناما دا په ګوته کړی چی په هرات ولایت کی د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د قضیو د ثبتولو ، عدلی تعقیبولو ، او محاکمه کولو کچه لیږ راټیټ شوی ، خو سره د دی هم د هرات ولایت د ښځوچارو ریاست لاهم نسبت بل هر ولایت ته د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی زیات شمیر قضیی ثبت کړی دی. د هرات ولایت څارنوالی او پولیس په ګډه سره د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی ۴۰۵ قضیې ثبت کړی نسبت تیر ځل راپور معیاد ته چه ۴۳۵ قضیی ثبت کړی وی چی ډیر لږ (۷٪) کمښت ښکاره کوي. دوه څلوېښت سلنه (د ۴۰۵ څخه ۱۷۲) قضیی محاکمو ته استول شوي دي چه دی کې هم کمښت راغلی. اکثره نوری قضیی د رسمی یا غیر رسمی منځګړیتوب له لاری حل شوي.

په کابل ولایت کې که څه هم د څارنوالی لخوا د راپور شوو قضیو په ثبتولو کې نسبت تیر ځل ته زیادښت لیدل شوی مګر محاکمو ته د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع قانون پر بنسټ د قضایانو استول په خپل حالت باقی پاتی دی. د دغه راپور په موده کې د کابل پولیسو لخوا د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی راپور شوی ۲۵۵ قضیی راجسترشوي چه د هغه جملې څخه ۸۴ (۳۳٪) څارنوالی ته استول شوي. د کابل څارنوالانو د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی ۹۶۸ قضیی راجستر کړی چه ۲۰۵ (۲۱٪) قضیی محاکمو ته استولي. د قضیو دغه نمونه دا څرګندوی چی پداسی حال کې چه ډیرو ښځو د تاوتریخوالی قضیی ثبت کړی مګر د عدلی او قضایی ادارو لخوا د قضیو د حل اندازه په همغه کچه پاتی ده کومه چې د تیر راپور یوکال موده کې ترلاسه شوې وه.

دغه لاپور دا هم موندلی چی په اته ولایتونو کی د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع د اته اختصاصی څارنوالیو شتون د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د قضیو د ثبتولو د کچی په زیاتوالی کی مثبته اغیزه درلود. په څو ولایتونو کی چی د ثبت شمیر جګ و مګر دغه جګوالی په عمومی ډول د ولایت مرکز پوری محدود و.

یوناما دا په ګوته کوی چی د ټولنیزو ستونزو او فرهنګی محدودیتونو ، د ښځو پر وړاندی د تبعیض (چی د دوی په وړاندی د تاوتریخوالی لامل ګرځیدلی) ، د ټولنیزی رسوایی یا محرومیت ، او کله هم د عج اخستنی یا د مرګ د تهدید له کبله لا هم د ښځو پر وړاندی د تاوتریخوالی ډیری قضیی راپور نه ورکول کیږی ، په ځانګړی توګه په کلیوالو سیمو کی. هغه قضیی چی د قانونو پلی کوونکی ادارو یا عدلی او قضایی ارګانونو ته راجع کیږی او یا د عامو پام وړ ګرځی د دغه راز زرهاوو قضیو یوه ټیټه سلنه منعکس کوی.

سره لدی چه د ستری محکمې او لوی څارنوالی لخوا احکام صادر شوی دي خو بیا هم د عدلی تعقیب او حبس د ناوړه چلند اوس هم د هغو ښځو او نجونو په وړاندی دوام لری چی له کور څخه تیښتی او بیا د اقدام په زنا تر عنوان لاندی نیول کیږی.[۱۵] د بیلګې پتوګه: ستری محکمې د ۲۰۱۲ مارچ او ۲۰۱۳ مارچ میاشت په موده کې په دریو ولایتونو کی ۲۸۳ تنه (اکثره ښځې) د ''اقدام په زنا'' او ۷۱ تنه د'' د کور څخه د

[۱۵] یوناما دخپل نظارت دلاری موندلی چې انجونې په هر دلیل خپل کور څخه فرار کوي د افغانستان جزا قانون ۴۲۷ مادی تفسیر پراساس چه د مشدده حلاتو په ګډون د 'اقدام به زنا' جرم محاکمه کیږی.

تیښتی/اقدام په زنا'' په تور ثبت او محاکمه کړي. تخار ولایت کې محکمی ۴۸ ښځې او پیغلې انجونې د''اقدام په زنا/ د کور څخه د تیښتی'' په تور محاکمه کړي.[۱۶]

د یوناما موندنو وښودله چې د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع د قانون پربنسټ راجستر شوېو زیاتو قضیو کې پولیس منځګړیتوب کاوه او زیات شمیر قضیی د ستونزو د حل عنعنوی جوړښتونو (جرګه او شورا) د لاری حل شوي. منځګړیتوب او د منازعو عنعنوی حل جوړښت قضایاوی د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی منع قانون څخه منحرف کوی او مرتکب ته د افغانستان جزا قانون او د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع د قانون پراساس مجازات نه ورکوي.[۱۷] د محلی نظارت له لاری یوناما لیدلی چه عمل کې پولیسو لخوا ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی قضایاوی منځګړیتوب ښځی هڅوی چه د رسمی عدلی سیستم څخه بهر خپل قضیه حل کړي ، چه بیا هلته ښځې درسمی شکایت ثبت کولو له پاره ستونزو سره مخ کیږي. د منځګړیتوب په ډیرو بیلګو کې مرتکب ، د مرتکب کورنۍ او بانفوذ اشخاص خبرو اتر غوښتنه کوي او ښځو باندی زیات فشار راوړی چه خپل شکایت بیرته واخلی.

د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع قانون منځګړیتوب ته مراجعه نه کوی بلکی ښځې ته اجازه ورکوی چه په هره مرحله کې خپل شکایت واخلی چه دا په عمل کې منځګړیتوب سره مرسته کوي.[۱۸] پداسی حال کې چه د افغانستان قانون کې هیڅ داسی کومه ځانګړی ماده نشته چه د منځګړیتوب دلاری د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی قضایاو (یا هرپل جرم) حل پروسه تنظیم کړي ، په منځګړیتوب عنعنوی لحاظه تاکید کیږی. منځګړیتوب د پولیس ، څارنوالانو ، محاکمو ، دښځو دچارو ریاست ، او د شورا ، جرګه او په قضیه کې هر بل ذیخله لوری لخوا په خاصو مواردو کې استفاده کیږي.[۱۹] یوناما ، زیات شمیر داسی قضایاو بیلګی لیدلی چه دجدی جرایمو په شمول د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی قضایاوو کې دستونزو سنتی حل جوړښت دافغانستان جزا قانون ، دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون او جزایی اجراآتو تطبیق کې پاتی راغلی. همدارنګه یوناما لیدلی چه اکثرا دمنځګړیتوب دلاری دپریکړو ورسته داړوند مسؤول اشخاصو لخوا دپریکړو تطبیق په موخه یو منظم نظارتی جوړښت نشتون ددی سبب کرځیدلی چه پریکړی او موافقې په مناسب ډول عملی نشی او حتی زیات وخت دلازیات تاوتریخوالی سبب وګرځي.

همدارنګه یوناما لیدلی چه اکثریت ولایتونو کې دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع کمیسیون تراوس مهال بشپړه توګه فعال ندي. سره لدی چې دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون پراساس یاد کمیسیون مهم رول او اختیار لری چه خپل اړ وند ساحه کې د ښځو پرعلیه دتاوتریخوالی ته درسیدګی فعالیتونه همغږی کړي او کولای شي چې په کابل کې ښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع عالی کمیسیون او نړیوالو همکارانو دملاتړ څخه برخمن شي.[۲۰]

---

[۱۶] دیوناما لخوا مرکه ، ساحوی نظارت ، ۲۰۱۳ اکتوبر ، کندز ساحوی دفتر.

[۱۷] دمثال پتوګه پورته د 'ان.ای. کی' ۲۴ کلنه ښځه چې ننګرهای ولایت کې د کورنۍ تاوتریخوالی قربانی ده ، وګورئ. یوناما ددغه راپور په موده کې دساحوی نظارت په بهیر کې ډیری داسي قضایاوی لیدلي. همدارنګه پورته ۴ فوټ نوټ دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون دریم فصل چې د جنسی تیری په ګډون شدید جرمونه فهرست کړي(۱۷-۲۱ مادې) چې مجازات لرونکي دي. دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون ۱۷ مادې پراساس دجنسی تیری جرم له پاره مجازات د جزا قانون ۴۲۶ مادې ته راجع کوي ، پداسی حال کې چې د یاد قانون ۱۸-۲۱ موادو کې جرایمو له پاره په خپله دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قانون کې مجازات ټاکل شوي.

[۱۸] دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون ۳۹ ماده دوهمه فقره چې په دي اړه داسی حکم کوی: مجنی علیها کولای شي ددی مادی په لمړۍ فقره درج موارد په هره مرحله کې(کشف ، تحقیق ، محاکمه ، یا محکومیت) خپل شکایت څخه لاس پر سر شي ، پدی صورت کې دعوی ته رسیدګې او دجزا تطبیق متوقف کیږی.

[۱۹] دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون د(۷) ماده (۲) فقره مقامات(پولیس ، څارنوالی او نور) مکلف دي چې د ښځو پرعلیه دتاوتریخوالی هرمورد ثبت او داړوند قانون پربنسټ عمل وکړی. (۴) شمیره فوټ نوت د ښځوپرعلیه دتاوتریخوالی قانون په اړه وګورئ. سره لدی دکورې وحدت له پاره (حفظ شیرازه خانواده ګې) چه د اساسی قانون ۵۴ ماده کې تأکید شوی او دقضایاو حل د منځګړیتوب له لاری فرهنګی ملاحظاتو به بنا ترجیځ ورکړي. ندني (۴۸) شمیره فوټ نوټ وګورئ.

[۲۰] دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع عالی کمیسیون داسی یو نهاد دی چې د ښځو پرعلیه دتاوتریخوالی دمنع ولایتی کمیسیونونو څخه نظارت کوی.

یوناما د ښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون د تضعیف په هکله اخرنیو کوښښونو په اړه خپلو اندېښنو باندی تاکید کوي. د ۲۰۱۳ م کال می میاشت کې دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون هغه موادو چه د ښځو اجباری او کم عمر ودونه منع کوی او ځینوی نورو موادو باندی ، په پارلمان کې بحث وشو. پارلمان کې دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قانون یاد مواد درپارلمان (ولسی جرګه) دځینو محافظه کاره غړو لخوا غیر اسلامی وګڼل او دیادو موادو دحذف کیدو غوښتونکي شول.[21]

د ۲۰۱۳م کال جولای میاشت کې ، افغانستان دښځوپرعلیه دټولو تبعیضاتو له منځه وړو نړیوالې کمېټې پر وړاندی حظور پیداکړ ؛ ترڅو دښځو پرعلیه دټولو تبعیضاتو له منځه وړلو کنوانسیون تطبیق په هکله دافغانستان لمړنی راپور وړاندی کړی. پداسی حال کې چه یاده کمیټې ، د ۲۰۰۱ کال څخه راپدیخوا د ښځو د حقونو څخه دملاتړ په پرخه کې ؛ د ښځو پر علیه د تاوتریخوالی د منع د قانون ، نورو قوانینو چی د ښځو د حقونو څخه ملاتړ کوی ، او د ښځو پر وړاندی د تاوتریخوالی د منع او د ښځو د حقونو د تقویت په لارکی د مدنی ټولنی د مثبت رول په شمول د د افغانستان لاسته راوړنی وستایلې.[22] دغه کمیټه د پارلمان لخوا څخه د قانوني چارچوب وړاندیز چه د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع قانون تضعیف سبب ګرځی خپله اندېښنې څرګنده کړی او همدارنګه د ښځو پروړاندی دتاوتریخوای دوامداره راپورونو په هکه او دمرتکبینو معافیت په هکه هم خپله اندېښنه بیان کړه.[23]

مجموعی توګه دیوناما موندنې ښکاره کوي ، چه د ښځو پرعلیه د تاوتریخوالی قانون تطبیق په برخه کې لاسته راوړنو د پراختیا په موخه باید چه دافغانستان دولتی چارواکي لازیات اقدامات ترسره کړي. دښځو او انجونو پروړاندی یواځنې لاره چه دتاوتریخوالی نه بشپړ توګه مصؤنه اوسی هغه دښځوپرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون دی ، چه دوامداره ، منظمه توګه د قضاء او قانون پلی کوونکو اداراتو لخوا تطبیق شي.

یوناما تأکید کوی ، چه پولیس ، څارنوالی او محاکم لازیاتو منابعو ، سیاسی او تخنیکی ملاتړ او لارښودونو ته اړتیا لری ترڅو دښځو پرعلیه دتاتریخوالی مخ پرزیاتیدونکي راپور او راجستر قضایاو ته لکه چه پدی راپور کې مستندې شوې ، په مناسبه توګه رسیدګی وکړی. دغه ډول ملاتړ چاراوکو ته توانائی ورکوی چه خپلې دندی په ډیره ښه ډول ترسره کړي او دعدالت له پاره دافغان ښځو ورځ ترلبه زیاتیدونکې قضیی رسیدګي وکړي. دغه وړاندیزونه ، نه یواځی د پولیس ، څارنوالی ، او محاکمو لخوا دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی دقضایاو دثبت دزیادښت باعث شی بلکی د ښځو پرعلیه دتاوتریخوالی دقانون پراخه کچه تطبیق او داړوند قضایاو مرتکبین عدالت ته وسپارلی شي ؛ بیانو داهغه وخت دی چه دښځو پرعلیه دتاتریخوالی له منځه ولاړ شي او ښځې بشپړه توګه محافظت شي.

وړاندیزونه

دښځو پرعلیه د تاوتریخوالی د منع د قانون تقویت او بهبود په موخه ، یوناما خپلو مخکنیو دوه راپورونوکې ۷۱ وړاندیزونه وړاندی کړي. یواځی څلو وړاندیزونه د حکومت لخوا تطبیق شوي او ۲۰ وړاندیزونه قسما تطبیق شوي(لمړی شمیره ضمیمه وګورئ). دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون تطبیق په اړه مخکنیو وړاندیزونو ورو تطبیق دلیل شاید چه حکومت کې دلازم منابعو او ظرفیت نشتون اوسی ، یاهم دښځو دحقونو په اړه مختلفو سطحو کې د ځینو افغان چاروکو عدم علاقمندی اوسي.

[21] هغه مسائل چه غیر اسلامی وګڼل شول عبارت دي له: دقانونی سن بشپړیدو دمخه نکاح ، اجباری نکاح ، ښووني ، تحصیل ، روغتیائی او دښځو حمایوی مرکزونو ته پرته دقید او شرط لاس رسی.

[22] دښځو پرضد دتبعیض ټولو انواعو له منځه وړلو کمیټه ، دخپل راپور دوهم قسمت کې په شمودل لاندی لینک کې لیدلی شئ:
http//www.refworld.org/pdfid/51ff5ac94.pdf[hereinafter"CEDAW Concluding observations, DEDAW/c/AFG/CO/1-2

[23] دسیدا اخرنی نظارت.

دتیر وړاندیزونو باندی بیا ځلی تاکید او ګن شمیر نوی وړاندیزونو په وړاندی کولو سره ، یوناما د افغانستان حکومت څخه غواړی چه دخپلو حقوقی ژمنو سره سم دښځو پروړاندی تاوتریخوالی او ناوړه دودونو دمخنوی په پرخه کې او دلاندنیو لنډمهال او وږدمهال کړنو په ترسره کولو کې کوښښ وکړي.

لنډمهال وړاندیزونه

- دحکومت لوړه سطحه باندی دسیاسی ملاتړ او نظارت څخه په استفادی ، دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی منع ولایتی او مزکزی کمیسیونونه دی تقویت شي ، ترڅو وکولای شي دښځو پرعلیه تاوتریخوالی ته په همغږی سره رسیدګی وکړی او څرنګه چې دښځوپرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون کې تصریح شوي همغه شاندی فعالیت وکړي. دیاد کمیسیونونو سره دهمکاری او معلوماتو شریک کولو په موخه ، ټولو دولتی ارګانونوته واضح لاربښودونه دي واستول شي.
- دلوی څارنوالی ۲۰۱۲ کال لاربښود دي په بشپړ توګه عملي شي چه څارنوالان پدی مکلف کوي چې ښځې دی د کورڅخه د تیښتی په خاطر عدلی تعقیب لاندی رانولی. همدارنګه هغه نوی قضایاوی چه ښځې د کور څخه د تیښتی (یا اقدام په زنا) له کبله زندانی شوې ، دستره محکمې ، لوی څارنوالی او عدلیه وزات استازو څخه ګډ هیئت لخوا دیو ټاکلی مودی په بهیر کې بیاځلی بررسی شي او هغه ښځې چه بیګناه بدیانی شوي آزادی کړي شي.
- څارنوالانو ته دی لاربښودونه واستول شي چه کوم ډول قضایاوی باید عدلی تعقیب شي او کوم ډول قضایاوی باید دمنځګړیتوب له لاری حل شی ، همدارنګه دټولو جدی جرایمو قضایاوی دي دعدلی تعقیب دلاری حل تضمین شي.
- دپولیسو او څارنوالانوته دي داسی واضح لاربښودونه تیارشي چه هغه کې میتودولوژی ، معیارونه ، دمنځګړیتوب له پاره حداقل اړتیاوی ، دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی ثبت شوې پیښې بیان کړي. دغه لاربښودونه دي دمنځګړیتوب څخه وروسته مسؤلیتونه چه په دوره ئی شکل حداقل شپږو میاشتو له پاره اوسی وټاکي او دهغې راپور وکول دي اجباری کړي.

اوږد مهال وړاندیزونه

- همغه ډول چه دسیدا کمیټې د۲۰۱۳ م کال اګست کې توصیه کړي(۲ ضمیمه وګوئ)، دشپږو میاشتو په موده کې دی ، ددوه راتلونکو کلونو له پاره یو عملی پلان جوړ شي چه لاندني فعالیتونه پکښي شامل اوسی:
  - دپولیسو او څارنوالانو لخوا دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قضایاوی دراپور ورکولو ، راجستر ، دبررسی او عدلی تعقیب له پاره دي یو مناسب میکانیزم رامنځته شی او لاربښودونه او هدایات دی دورئی ډول صادرکړي شي.
  - ښځینه پولسو ته دی تعلیم او زده وکړی شی ترڅو ښځو ته بهتر خدمات وړاندی کړي ، همدارنګه دي د فامیلی شخړو حل او فصل واحد دپرسونل له حیثه په کافی اندازه تجهیز کړي.
  - دستری محکمې لخوا دی داسی هدایات او نظارتی لاربښودونه صادر کړی شی چې هغه کې دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قانون تطبیق اړوند قضایاو کې الزامی توګه تطبیق شي.
  - د قضایاو د تعقیب او لازمه خدماتو وړاندی کولو په موخه ، دښځو پرعلیه د تاوتریخوالی ولایتی کمیسیونونو له پاره د مفصل لایحه وظایف ، روښانه لاربښود په جوړلو ، مالی منابعو او روزنیزو پروګرامونو جوړولو کیدی زیاتوالی راولي.

- مرکزی کچه دی دښځو دتاتریخوالی قضایاو تعقیب په موخه یو کمپیوتری سیستم ته پراختیا ورکړی شي ، دغه سیستم باید دتاوتریخوالی دمنع قانون څخه دسرغړونو او دټولو هغه اداراتو لخوا ترلاسه شوی معلومات طبقه بندی شوی اوسی چه دتاوتریخوالی قانون دتطبیق څخه نظارت کوي. دغه سیستم باید وکولای شی چې ثبت شوی قضایاوی پیداکړی او اړوند عدلی او قضائی اجرات هم ښکاره کړی. ځینو ولایتونو کې د بنسټیزو جوړښتونو په نشتون اعتراف وکړي او فوری توګه دیو مرکزی سیستم رامنځته کیدو اقدام وکړی او ولایاتوته ددغه سیستم پراختیا څرکنده برنامه تیاره کړي. اطمنانی کړی شی چه دیاد سیستم څخه ترلاسه شوی معلومات خلکو ته په واک کې ورکول کیږی.
- دقانون پلي کوونکو ټولو اداراتو کې(افغان ملی پولیس ، لوی څارنوالی ، او محاکم) د ښځینه وو ګمارلو تسهیل شی ، کاری وضیعت دی ښځینه پولیسو له پاره ښه کړی شی ، چه داکار دښځوپرعلیه دتاوتریخوالی منع قانون تطبیق کې سرعت رامنځته کړی او لازیاتی ښځې دیته وهڅوی چه دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قضایاوی ښځینه پولیسو ته راپور کړي.
- دکار په چارپیریال کې ددولتي ښځینه کارکوونکو دجنسی زورونی (ازار او اذیت) څخه دمطؤنیت په موخه باید نه زغم پر پالیسی پلی شي.
- دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قانون او د ښځو پرعلیه دتاوتریخوالی د واحد مفهوم په موخه ، دهغه دولتی اداراتو ظرفیت چه دیاد قانون تطبیق برخه کې کارکول لوړ کړی شي. دڅارنوالانو او پولیس درسي نصاب کې دی یاد قانون او دهغه قانون دتطبیق پرخه کې پرمختګونه دهر شپږو میاشتو شاخیص پر بنسټ ارزیابی شي ، ځای ورکړي شي او دغه پرمختګونه دی عام راپور کړی شي.
- اطمینانی کړی شي چې په ټولو څارنوالیو کې دښځوپروړاندی دتاوتریخوالی پرضد اختصاصی څارنوالی بخش رامنځته شوي او کارکوونکي ئی کافی اندازه روزل شوي ، حمایت شي او کافی اندازه منابع په واک کې ولري.

نړیوالی مرستندویانوته وړاندیزونه

- دجنسی برابری ، دښځو توانمنده کول ، دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قانون تطبیق په موخه ، د توکیو اعلامیه کې دژمنو او کال ۲۰۱ م کې دافغانستان په هکله دسیدا کمیټی وړاندیزونو دتطبیق په موخه ، ټول ستر مرسته کوونکي باید دافغانستان حکومت څخه زیات ملاتړ په پام کې ونیسي.
- دافغانستان حکومت لخوا دښځو پرعلیه دتاوتریخوالی قانون تطیق او د ښځو او انجونو پرضد د تاوتریخوالی له منځه وړلو اړوند اقداماتو په ترسره کیدو پربنسټ مالی ملاتړ زیات شی او د یو ګډ نظارتی چارچوب تطبیق دلاری دغه اقداماتو کې پرمختګ باید د ځانګړو شاخیصونو پر اساس ارزیابی شي.